

ponatis*

UDK 069:5:749.1(497.4 Snežnik)
904(497.4 Snežnik)
prejeto: 8. 3. 2000

Tomislav Kajfež

univ. dipl. arheolog, samostojni ustvarjalec na področju kulture
SI-1000 Ljubljana, Župančičeva 4

Egipčanska soba na gradu Snežnik

IZVLEČEK

Avtor v svojem prispevku pojasni pojem egiptomanije, nato predstavi pohištvo Egipčanske sobe na gradu Snežnik, ki je kakovosten primer egiptomanije pri nas, našteje staroegipčanska božanstva, ki so upodobljena na pohištvu in posebej predstavi skrinjico za dragocenosti iz omenjene sobe.

SUMMARY

THE EGYPTIAN ROOM AT THE CASTLE SNEŽNIK

The author explains in his contributions the notion of Egyptomania, then presents the furniture in the Egyptian room at the Snežnik castle. The mentioned furniture is a quality example for Egyptomania on Slovene territory. The author then enumerates the Egyptian gods that are depicted on the furniture and specially presents a chest for valuables from the mentioned room.

Ključne besede: grad, soba, pohištvo, Egipt, egiptomanija

Egipčanska soba na gradu Snežnik je odličen primer pojava v umetnostni zgodovini, ki ga imenujem egiptomanija. To je prisotnost staroegipčanske kulture v umetnosti Zahoda v letih 1730 do 1930. Egiptomanija je izražena na vseh področjih umetnosti: v arhitekturi, oblikovanju notranje opreme, izdelkih umetne obrti, kiparstvu, slikarstvu, gledališču in filmu... Črpala je egipčanske elemente tako iz znanstvenega raziskovanja starega Egipta, kot iz izročila in domišljije popotnikov, piscev in pustolovcev. Prvič se je pojavila že v rimski dobi, nato so jo obudili v 18. stoletju. Pravi razcvet je doživela po Napoleonovem pohodu v Egipt leta 1798, ko je Evropa ponovno odkrila stari Egipt. V drugi polovici 19. stoletja, ko se je razmahnila arheološka dejavnost v Egiptu in ko so odprli Sueški prekop, je Evropo zopet zajel val egiptomanije. Zadnji pojav egiptomanije nastopi po odkritju Tutankamonove grobnice leta 1922.

Egipčanska soba na gradu Snežnik je salon sestavljen iz mize s štirimi stoli, troseda, pisalne mize s stolčkom, vitrine, kredence, mizice s skrinjico za dragocenosti, stojala z bronasto glavo faraona, lesenca in zaves. Vsi kosi pohištva so bogato okrašeni z lesenimi plastikami in bronastimi aplikami v obliki egipčanskih božanstev, sfing in faraonov. Pohištvo je okrašeno z intarzijami in vstavljenim emajlom, ki posnema egipčansko fajanso. Med bogatimi rastlinskimi in živalskimi okrasi so tudi hieroglifski napisi, ki so zgolj okras in ne predstavljajo hieroglifskih zapisov. Izjema je na vitrini v hieroglifskih številkah dvakrat zapisano število 1906, ki verjetno pomeni letnico izdelave pohištva. Zavesa in blago na stoli in trosedu so okrašeni z izvezenimi stiliziranimi motivi iz staroegipčanske mitologije.

* Tomislav Kajfež: Egipčanska soba, v: Kulturni in naravni spomeniki Slovenije 200. Grad Snežnik, Ljubljana 2000, str. 44-47.

Pohištvo v slogu egiptomanije z letnico 1906 v hieroglifsji pisavi (foto V. Bučič).

Kot lesene plastike in bronaste aplikacije so na pohištvu upodobljena naslednja egipčanska božanstva: BIT (čebela) simbol Spodnjega Egipta, HATOR (ženska s templjem na glavi) helenistična inačica boginje Hator matere vseh bogov pred pojavom Izide, boginja plesa, glasbe in ljubezni, HOR (sokol) vladar neba, božanstvo svetlobe, vladarjev zaščitnik in valdar sam, KNUM (oven) lokalno božanstvo na otoku Elefantina na prvi brzici Nila pri Asuanu, čuvaj izvirov Nila, MUT (jastreb) Amonova žena, drugo božanstvo v tebanski triadi (Amon, Mut in Konsu), božanstvo Gornjega Egipta, RA (krilata sončna plošča) sončno božanstvo, stvarnik, osebni bog vladarja in vladarske prestolnice Tebe v času Nove države, SEKMET (levinja) boginja vojne, vladarjeva spremljevalka na bojnem pohodu, SKARABEJ (hrošč govnač) simbol sončnega božanstva Raja, ki vali sončno ploščo po nebesnem svodu, znamenje večnosti in ustvarjalne moči, TOT (ptica ibis) izumitelj pisave, zaščitnik pisarjev, števil in merjenja časa, UREJ (kobra) simbol Spodnjega Egipta, zaščitnik vladarja in njegov simbol.

Omari vsebujeta arhitekturne elemente egipčanskih svetišč, pri stoli pa se je izdelovalec zgleboval po pohištvu odkritem v grobnicah vladarjev in dvorjanov iz časa Nove države. Kredenco, mizo in mizico za skrinjico pokrivajo plošče iz rdečkastega asuanskega granita, imenovanega tudi sienit, po grškem imenu Siene za današnji Asuan na jugu Egipta, kjer so njegova nahajališča. Iz tega kamna so stari Egipčani klesali kipe, sarkofage,

obeliske in druge spomenike. Na posebnem podstavku stoji bronasta glava faraona s takoj imenovano modro vojaško krono.

Posebno lep predmet v sobi je skrinjica za dragocenosti, ki je kakovosten izdelek umetne obrti in je zanimiva tudi v egiptološkem pogledu. Na pokrovu je 36 cm dolg bronast kipec. Predstavlja golo plavalcko, ki v iztegnjenih rokah drži posodo v obliki race. Kipec je posnetek enako oblikovane lesene žlice za mazilo, ki jo hranijo v Egiptovskem muzeju v Kairu in je iz obdobja 18. dinastije (okoli 1370 pr. Kr.). Našli so jo v kraju Abu Gurob v depresiji Fajum in jo vpisali v inventarno knjigo muzeja leta 1889, kar bi lahko bilo v oporo pri dataciji izdelave snežniške skrinjice. Motiv gole plavalke z raco v rokah izvira verjetno iz novegiptovske ljubezenske lirike ali iz sveta bajeslovnih podob ali pa je inačica boginje Hator.

Pohištvo Egipčanske sobe na gradu Snežnik je kvaliteten izdelek umetne obrti, ki kaže na izdelovalčevu poznavanje staroegipčanske kulture. Do sedaj še ni znano kje je bilo izdelano. Po izročilu naj bi zadnji lastnik gradu in posestva Snežnik princ Herman Schönbürg Waldenburg okoli leta 1926 prejel kot darilo poslovnega partnerja iz Aleksandrije, to pohištvo za opremo salona, ki so ga poimenovali Egipčanska soba.

Visoko kakovost pohištva so potrdili tudi strokovnjaki Umetnostnozgodovinskega muzeja na Dunaju, ko so mizico s skrinjico za dragocenosti leta 1994 razstavili na veliki razstavi o egiptomaniji na Dunaju.

Skrinjica za dragocenosti z bronastim kipcem plavalke (foto Š. Habič).

LITERATURA

Egyptomania. L' Égypte dans l'art occidental 1730-1930. Paris, 1994.

Lurker, M.: The Gods and Symbols of Ancient Egypt. London, 1991.

Putnam, J.: Egyptology. New York, 1990.

Westendorf, W.: Visoke kulture starega sveta. Umetnost v slikah, Ljubljana, 1987.

ZUSAMMENFASSUNG

Das Ägyptische Zimmer auf Schloß Schneeberg

Die Präsenz der altägyptischen Kunst und Kultur ist in den westeuropäischen Ländern zwischen 1730 und 1930 zu verzeichnen. Sie kam in Architektur, Inneneinrichtung, Kunstgewerbe, Bildhauerei, Theater und Film zum Ausdruck. Ihre Elemente schöpfte sie aus der wissenschaftlichen Erforschung des alten Ägyptens sowie aus Überlieferung und Einbildungskraft von Reisenden,

Autoren und Abenteurern. Einen Aufschwung erfuhr sie nach dem napoleonischen Feldzug nach Ägypten im Jahre 1798. Von einer echten Ägyptomanie wurde Europa in der zweiten Hälfte des 19. Jahrhunderts erfaßt, nach der Erforschung und Ausgrabung berühmter Stätten der ägyptischen Kultur und nach der Eröffnung des Suez-Kanals. Auf die Entdeckung der Tutenchamun-Gruft im Jahre 1922 folgte in Westeuropa eine letzte Welle der Ägyptomanie.

Die Möbel des Ägyptischen Zimmers auf Schloß Schneeberg sind Kunstgewerbebezeugnisse von guter Qualität. Laut Überlieferung soll der letzte Schloß- und Herrschaftsbesitzer von Schneeberg Hermann Schönburg-Waldenburg die Möbel um 1926 von einem ägyptischen Geschäftspartner aus Alexandria als Geschenk erhalten haben. Die Einrichtung des Ägyptischen Zimmers besteht aus einem Tisch mit vier Stühlen, einem Dreisitzer, einem Schreibtisch mit kleinem Stuhl, einer Vitrine, einer Kredenz, einem Tischlein mit Schmuckkästchen, einem Ständer mit dem Bronzekopf eines Pharaos, einem Leuchter und aus Vorhängen. Alle Möbelstücke sind reichgeschmückt mit Intarsien. Besonders anspruchsvoll ist das Schmuckkästchen, ein Kunstgewerbebezeugnis von guter Qualität und auch in ägyptologischer Hinsicht von Interesse.